

present at the trial in criminal proceedings // OJ L 65, 11.3.2016, p. 1–11;

11. The Stockholm Programme — An open and secure Europe serving and protecting citizens // OJ C 115, 4.5.2010, p. 1–38;

12. Resolution of the Council of 30 November 2009 on a Roadmap for strengthening procedural rights of suspected or accused persons in criminal proceedings [Electronic resource] / EUR-Lex. — 2016. — Mode of access: [http://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32009G1204\(01\)](http://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32009G1204(01)). — Date of access: 31.05.2016.

13. Resolution of the Council of 10 June 2011 on a Roadmap for strengthening the rights and protection of victims, in particular in criminal proceedings 10 June 2011 // OJ C187, 28.6.2011, p. 1–5.

14. Weyembergh A. La coopération judiciaire pénale au sein de l'Union européenne // Les innovations du traité de Lisbonne. Incidences pour le praticien. Sous la direction de N. de Sadelier, H. Dumont, P. Jadoul, S. Van Drooghenbroeck. Bruxelles: Bruylant, 2011. 331 p.

І.А. Мартинюк,

студ. IV курсу, спеціальність «Право»

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

**Науковий керівник: ст. викладач кафедри кримінального права,
кримінального процесу та криміналістики О.В. Нарожна**

ПОЛІГРАФ: МІФ ЧИ РЕАЛЬНІСТЬ?

Перевірка на поліграфі — унікальна спроба здійснити незалежне розслідування, дані якого можуть значно вплинути, навіть змінити хід такого розслідування. Основне завдання пристрою — виміряти низку людських психофізіологічних показників під час допиту і подати реакцію організму людини в аналоговому й цифровому вигляді на комп'ютер. Ідея полягає в тому, що організм людини, яка бреше, не може приховувати фізіологічні зміни і це проявляється принаймні в одному з параметрів. Сучасний поліграф фіксує до 50 параметрів: частоту пульсу, дихання, артеріальний тиск, почервоніння обличчя, тремтіння губ, розширення / звуження зіниць тощо. Саме на підставі отриманої інформації спеціаліст надає свою оцінку, виявляючи брехню. Здавалося б, все так чітко і просто. Та чи є даний метод таким досконалим?

Найскладнішим є процес оцінювання результатів. Необхідно виходити з того, що аналіз отриманої інформації здійснюється поліграфологом і в будь-якому разі має місце людський (суб'єктивний) фактор.

В дослідженнях було встановлено, що від 10 до 20 відсотків тієї ж самої інформації той самий екзаменатор може читати по-різному, якщо він прочитає їх після шестимісячного інтервалу; два екзаменатори, які вивчають одну поліграфічну діаграму, не завжди тлумачать її однаково. До того ж, люди думають і реагують по-різному, оскільки у кожного свій погляд з приводу того, що є правда, а що — брехня.

Екзаменатор для доцільного формулювання запитань володіє інформацією про злочин, особу підозрюваного. Таким чином він може застосовувати дані поліграфа більшою мірою для отримання підтвердження доказів, що може призвести до витягнення визнання. Більше того, психологами встановлено, що підозрювані самі можуть почати сумніватися в своїй невинності, оскільки оператор поліграфа переконує в надможливостях і точності приладу. Навіть якщо результати поліграфа не відповідають дійсності, підозрювані досить часто не бачать можливості переконати присяжних або суддю у своїй невинності і тому вирішують зізнатися, в надії отримати менш суворе покарання. Вчені попереджають про небезпеку використання поліграфа у правоохоронній діяльності, обґрунтовуючи це тим, що відмова від наукових постулатів формування внутрішнього переконання може призвести до їх заміни інтуїтивними припущеннями, які легко можна використовувати у непорядних корисних цілях [1, с. 188].

Будь-яка техніка не виключає несправності. Вченими встановлено, що у випадку збою поліграф видає більше помилкових позитивних результатів (невинні люди можуть помилково не пройти тест), ніж помилкових негативних (винні — помилково пройти).

Експериментальним шляхом встановлено, що ймовірність обманути поліграф достатньо висока, особливо для такої категорії як патологічні брехуни: учені провели експеримент за участю трьох груп студентів, яких попросили скласти невеликий звіт про свою повсякденну діяльність. Потім їм поставили пов'язані з цим запитання, при цьому: одна з груп повинна була говорити тільки правду, інша — брехати, а третя могла робити вибір, але так, щоб обидва варіанти були приблизно в рівних пропорціях. За словами учасників дослідження Маастрихтського університету, у патологічних брехунів «домінантна правдивість» може слабшати. Були отримані емпіричні докази у вигляді результатів сканування мозку, з'ясувалося, що через часте вживання брехні мозок поступово пристосовується ігнорувати негативні емоції, що виникають від обману, через що людина втрачає здатність відрізнити правду від брехні і обчислити правдивість відповіді за часом, що витрачається на обдумування, стає практично неможливо [2]. Як приклад, Гері Ріджудей, один з найкривавіших серійних маніяків в історії США, будучи підозрюваним, блискуче пройшов перевірку поліграфом, пояснюючи це абсолютною впевненістю в тому, що у поліції на нього не було доказів.

При великому бажанні змінити фізіологічні реакції організму досить нескладно. За словами науковців для того, щоб обдурити поліграф, необхідно розпізнати контрольні питання і посилити свою реакцію на них: як варіант подумки вирішувати важкі математичні завдання (це пояснюється тим, що розумова діяльність як ніщо інше сприяє посиленому потовиділенню та прискоренню дихання) або стиснути пальці ніг. В свою чергу, відповідаючи на важливі питання, слід зберігати спокій. Навіть якщо реакція у відповіді на них занадто слабка, вона повинна бути сильною при відповіді на контрольні питання [3].

В Україні окремий закон про застосування поліграфа відсутній. Впроваджено нові правила використання спецпристрою в Нацполіції, за якими результати опитування не мають будь-якої доказової сили та підлягають оцінці разом з іншою сукупністю даних і не можуть бути підставою для застосування заходів, що обмежують законні права та свободи опитуваної особи [4, п. 4]. Основні умови проходження перевірки — добровільність та психологічне обстеження підконтрольної особи. Висновки такої експертизи можуть бути використані судом. Проте на практиці ВССУ, виправдовуючи особу у вчиненні умисного вбивства за недоведеністю, посилався на те, що висновок психофізіологічної експертизи достовірності показань обвинуваченого із застосуванням поліграфа, є недопустимим, оскільки в матеріалах провадження ні згоди обвинуваченого на проведення дослідження, ні даних про особу, яка його проводила, в Державному реєстрі атестованих судових експертів не було [5].

На нашу думку, це досить непогана техніка для заохочення сприяння слідству. Проте залишаються невирішеними питання: чи кожний підозрюваний готовий дати свою згоду на застосування спецпристрою чи має місце добровільно-примусовий порядок? Та чи варто довіряти інтуїтивній інформації людську свободу та гідність? Поліграфологічне тестування перестає бути уособленням надійності та беззаперечності. Наука не перестає працювати над удосконаленням технологій, в той час як успішно винаходять все нові й нові способи «обійти» поліграф.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Коновалова В.О. Інтуїція: поняття і роль у судочинстві / В.О. Коновалова, М.І. Панов // Вісник Академії правових наук. — 1999. — № 1 (6). — С. 180-188.
2. Nil Garrett How lying takes our brains down a 'slippery slope' / Garrett / [Електронний ресурс]. — 25.10.2016. — Режим доступу: <http://www.ucl.ac.uk/news/news-articles/1016/251016-lying-brains-slippery-slope>

3. George W. Maschke and Gino J. Scalabrini The Lie Behind the Lie Detector/ Maschke, Scalabrini/ [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://antipolygraph.org/pubs.shtml>.

4. Про затвердження Інструкції про порядок використання поліграфів у Національній поліції України [Електронний ресурс] : наказ Міністерства внутрішніх справ України № 920 від 13.11.2017. — Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1472-17>.

5. Ухвала Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 12.11.2015 по справі № 5-2095км15 [Електронний ресурс] . — Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/53570730>.

І.О. Миколенко,

студ. III курсу, спеціальність «Право»

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

**Науковий керівник: старший викладач кафедри кримінального права,
кримінального процесу та криміналістики О.С. Козерацька**

СУЧАСНІ ФОРМИ ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Закінчення судочинства вже в суді першої інстанції можна вважати ідеальним варіантом розвитку подій, бо в цьому випадку найбільш повно досягається стійкість правопорядку, швидкість і економічність процесу. Однак реальність така, що, незважаючи на всі гарантії досягнення істини і забезпечення прав особистості, в кримінальному процесі зберігається можливість судових помилок.

Помилки можуть стосуватися: констатації факту, що покладається в основу рішення; встановлення причинного зв'язку між подією злочину і діями обвинуваченого; кваліфікації діяння; визначення юридичних наслідків злочинного діяння; дотримання правил, встановлених процесуальних законом, тощо.

Залишення таких помилок у силі завдавало б суттєвої шкоди правосуддю і безпосередньо судам, а також інтересам осіб, котрих стосується рішення суду. Ця шкода є неспівмірною із нестабільністю рішення суду першої інстанції у зв'язку із його переглядом вищестоящими судами. Зазначені обставини є підґрунтям для існування у кримінальному процесуальному праві інституту оскарження і перегляду судових рішень. Вони є підставою для його теоретичних постулатів: 1) оскарженням може бути будь-яке судове рішення у